СВОБОДА

SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

РІК XLVI. Ч. 258 Джерзі Сіти, Н. Дж., субота, 5-го листопаду 1938. No. 258. Jersey City, N. J., Saturday, November 5, 1938. VOL. XLVI.

ТРИ ЦЕНТИ в злучених державах америки. ПЯТЬ ЦЕНТІВ за границею злучених держав америки. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. 4-0807. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1010. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

ВІДКЛИК ПРЕМІЄРА КАРПАТСЬКОЇ УКРАЇНИ ДО ІМІҐРАЦІЇ

О. ВОЛОЩИН ПРОСИТЬ ДОПОМОГИ ДЛЯ ВІДБУДОВИ КРАЮ

О. Августин Волошин, премієр Карпатської України, прислав телеграфічно такий заклик на адресу „Свободи":

Ми, уряд Карпатської України, звертаємося до Вас, наші Брати за океаном, із зазивом заманіфестувати свою солідарність із нами в сьогоднішній вирішній хвилині. Втрата Ужгорода й Мукачева, що є зраненням живого тіла нашої Батьківщини, не захитає нашого твердого рішення сповнити велике історичне завдання. Реальна поміч урядові Карпатської України з Вашого боку, наші Брати за океаном, докаже про розуміння Вами ваги хвилини. — Волошин, премієр міністер.

ОФІЦІЙНА НАЗВА ЗАКАРПАТТЯ — КАРПАТСЬКА УКРАЇНА

УЖГОРОД. — Уряд премієра о. А. Волошина порішив на своїм засіданні змінити дотеперішню офіційну назву Закарпатської Руси на Карпатську Україну. Це рішення умотивовано тим, що, беручи під увагу населення Закарпаття, яке є в переважній більшости українське, а також беручи під увагу майбутні історичні завдання Закарпаття, ця назва йому найкраще відповідає.

Пригноблення і підняття.

Внаслідок того, що всі головні міста Закарпаття відійшли до Мадярщини, серед українського населення панує велике пригноблення. Премієр о. А. Волошин в імени Карпатської України вислав дотичним державам протест, протестуючи проти розриву живого українського організму на дві частини. Та враз із тим у новій українській державі панує підняття і гарячкові приготування до унормування відносин і до розбудови молодої держави. Столиця Карпатської України буде перенесена до Густу, містечка, віддаленого 50 кільометрів від Ужгороду. Густ має 15 тисяч мешканців. Заразом плянують будову нового залізничого шляху, який відкривав би Карпатській Україні шлях до решти федеративної держави.

Протест д-ра Л. Мишуги.

Разом з премієром о. Волошином запротестував в імени американських українців проти розриву Закарпаття представник Обєднання Українських Організацій в Америці й У. Н. Союзу, головний редактор „Свободи", д-р Л. Мишуга.

УКРАЇНСЬКІ ПОЛІТИЧНІ АСПІРАЦІЇ НА ОВИДІ.

БЕРЛІН. — Кореспондент „Ню Йорк Таймсу", Толишос, доносить з Берліну, що у звязку з повстанням української автономної держави на Закарпатті зросли значно також політичні аспірації українців у відношенні до решти українських земель, що мають 45 міліонів українців. Німці, як говорить Толишос, тепер відносяться холодно до поляків і правдоподібно в найближчій будучности будуть відноситись ворожо до них, натискатимуть на відірвання тих українських територій, що є під Польщею та включення їх до зародку української держави, яким є Закарпаття. Німецькі газети відносяться ворожо до Польщі за її політику у відношенні до Карпатської України, а також за її спробу створити спільну границю з Мадярщиною з виразною ціллю в той спосіб створити новий вал держав, які стоялиб на шляху до дальшого німецького проникання на схід.

Толишос дослівно говорить: „Це з черги виясняє, чому Німеччина наставала не лише за збереженням Словаччини, але також Карпатської України, яка в додатку до того, що розділює Польщу від Мадярщини ще може стати й тим зародком для національного руху зединення 40,000,000 українців, зпоміж яких 4 до 6 міліонів заселюють полудневу Польщу". Толишос говорить, що німецькі урядові часописи остерігають Польщу, щоб вона раз на все вибила собі з голови це, що теперішні границі Закарпаття можна змінити. В німецьких колах тепер задумують принести якнайскоршу поміч Карпатській Україні й плянують розбудувати залізничу сітку.

ЩО НА ТЕ ПОЛЯКИ?

ВАРШАВА. — Кореспондент „Ню Йорк Таймсу" В. Дюранті, доносить з Варшави, що Польща трохи незадоволена, що не взято під увагу її пляну віддати Карпатську Україну Мадярщині і створити в той спосіб спільні границі між Польщею і Мадярщиною. Та супроти останніх подій польські урядові кола і польська преса висказують своє задоволення з того, що Мадярщина всетаки дістала всі важні міста Закарпаття. Одначе польські ґазети висказують тепер побоювання, що Карпатська Україна стане товчком до загального руху українців за створенням великої самостійної держави.

Бояться українців.

Дослівно він говорить: „Поляки побоювалися, що Німеччина може тримати Русь під чехословацькою контролею і буде вживати її як випадову браму для всеукраїнського руху, зверненого або проти Польщі, аби проти Совєтів, або проти обох. В Польщі є коло пять міліонів українців, з яких ні один не любить її. За совєтською границею є нових 35 міліонів українців, з котрих деякі, як виглядає, волілиб самостійність, ніж членство в совєтськім Союзі".

Потішаються, як можуть.

Та притім усім Шапіро говорить, що польські ґазети висказують оптимістичну думку, що німці тепер належать до „насичених" націй і не захочуть тепер робити заколоту. Вони тепер мають стільки, що будуть боятися втратити те, що мають, і тому на яких пять до десятьох літ можна сподіватися спокою.

ПРОТЕСТИ ПРОТИ КРИВДЯЧОГО УКРАЇНЦІВ РІШЕННЯ В СПРАВІ КАРПАТСЬКОЇ УКРАЇНИ.

Український Народний Союз вислав до уряду Америки, Англії, Франції, Німеччини й Італії такий протест проти кривдячого українців вирішення границі Карпатської України:

The Americans of Ukrainian descent organized in the largest Ukrainian fraternal order in the United States, known as the Ukrainian National Association, vigorously protest against the unjust allocation of the most fertile and richest part of the Carpatho-Ukraine, together with its principal cities of Uzhorod and Mukachiw, and its main rail line to Hungary.

Such a division not only violates the ethnographic principle, but also deprives the country of its vital economic needs.

Ukrainian National Association, Inc.,

Nicholas Muraszko, president
Gregory Herman, vice-president
Mary Malevich, vice-presidentess
Roman Slobodian, financial secretary
Dmytro Halychyn, recording secretary

Обєднання Українських Організацій в Америці вислало в цій справі до тих самих урядів таку протестаційну депешу:

The United Ukrainian Organizations of the United States strongly protest against the allocation of the most fertile territory of the Carpatho-Ukraine to Hungary.

Without this territory and its capital Uzhorod and the city of Mukachiw, and the main railroad line, likewise ceded to Hungary, Carpatho-Ukraine is placed into a very precarious economic position.

We urge your excellency to rectify this injustice.

Emil Revyuk, president
Dmytro Halychyn, secretary

УЧИТЕЛЬ СТРІЛЯЄ ДО ЛЮДЕЙ.

До автодорожки у Сколім усів підхмелений учитель поляк Т. С. з Феліцієнталю недалеко Сколього і казав їхати до Стрия. По дорозі казав затримати авто в Синевідську Нижнім, де висів і почав стріляти з бравнінґа без ніякої причини, мабуть тому, що горівка вдарила йому до голови. Спершу Т. С. застрілив пса, зранив шофера таксівки Касса в ухо, опісля зранив важко в черево В. Кривого з Любінців, який їхав ровером. Важко раненого Кривого відвезли до шпиталю в Стрию.

ЗДЕФРАВДУВАВ 10,000 ЗЛ.

Перед апеляційним судом у Львові відбулася розправа проти Тадея Созанського, урядовця Комунальної Каси Ощадности у Снятині, який здефравдував 10,000 зл. і опісля підпалив касові книги, щоб затерти сліди своїх зловживань. Апеляційний суд підвищив Созанському кару з 2 і пів року вязниці на три роки.

ВИГРАВ ПРОГРУ.

Італійські часописи пишуть про таку подію: Римський ювелір, будучи у Венеції, програв у карти 84,800 лір. Вертаючись у пригнобленому настрої додому, рішив відбити собі втрату в той спосіб, що поставить цифру своєї програної в карти на нумерову льотерію. Зробив, як рішив: поставив цифру 84.8 і число 22, дату дня, в котрім програв у карти. На ту комбінацію поставив 40 лір. Ювелір мав щастя: виграв таку саму суму, яку програв.

ТУНЕЛІ ПІД РЕНОМ.

Преса повідомляє, що німці скінчили будову чотирьох тунелів, що ведуть попід велику ріку Рен між містами Кобленц і Аахен (Аквізґран). Ці тунелі одноторові і призначені тільки для перевозу війська у часі війни. Праця над їх будовою відбувалась у великій тайні. Кінці тих тунелів на західнім березі Рену замасковано в той спосіб, що вони виходять на подвіря великих фабрик.

СМЕРТЬ ДІТЕЙ НА ДОРОЗІ ДО ШКОЛИ.

В Мостищі, пов. Калуш, згинуло двоє дітей, які йшли до школи. По дорозі знайшли в дуплі старої верби гарматне стрільно з часів світової війни. Одно з них ударило каменем об гранату, що в тій самій хвилині вибухла і зранила смертельно троє дітей. Двоє негайно померло, а третє дитину відвезли у грізному стані до шпиталю в Калуші.

АМЕРИКА ДАЛІ ПРИЗНАЄ УГОДУ ДЕВЯТЬОХ ДЕРЖАВ ОБОВЯЗУЮЧОЮ

ВАШИНҐТОН. — Департамент стейту заявив, що Злучені Держави стоять на становищі, що угода 9 великих морських держав про ґарантію Китаю далі обовязує всі підписані під угодою держави.

ПОКАРАНІ ЗА КРИТИКУ ФЛЬОТИ.

ВАШИНҐТОН. — Департамент фльоти покарав за несубординацію двох високих офіцирів американської воєнної фльоти, котрі критикували нові воєнні кораблі американської воєнної фльоти.

ЗАКИДАЮТЬ УРЯДОВІ НАТИСК НА ВИБОРЦІВ.

ВАШИНҐТОН.—Сенатський комітет для виборчих видатків заявив публично, що він має докази на те, що на робітників в ріжних проєктах Адміністрації Поступу Праць у Пенсилвенії роблять безправні натиски голосувати на милих урядові кандидатів.

З ПРОЦЕСУ ЗА ШПИГУНСТВО.

НЮ ЙОРК. — Свідок Ліон Тюру, бувший агент федерального уряду, зізнав тут на процесі проти 3 осіб, обвинувачених за шпигунство в користь Німеччини, що д-р Іґнац Ґрібль це тип „інформатора", котрий зраджував не лише Злучені Держави, але й Німеччину.

ВІДКРИЛИ НОВИЙ ВІТАМІН.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ. — На зборах Міжстейтового Медичного Інституту Північної Америки виступив д-р Волтмен Валтерс, професор операційної медицини в Мінесотськім університеті, зо звітом про відкриття ним вітаміну, котрий здержує уплив крови. Він назвав цей вітамін „К".

Інший лікар прочитав на конґресі відчит про шкідливість надмірного пиття води. Говорив він, що воно спричиняє недуги шлунка в середньому віці.

ПОСАДНИК МІСТА ЗАКИДАЄ ЗВЯЗКИ СУДІВ ЗО ЗЛОЧИНЦЯМИ.

НЮ ЙОРК. — Ля Ґвардія, посадник Ню Йорку, виступив у своїй промові на радіо проти звязків між політичними суддями й злочинними елементами в дільниці Бронкс.

Він промовляв за вибір 5 незалежних від партій суддів.

ЗАГАДКОВИЙ ВИБУХ НА НІМЕЦЬКІМ КОРАБЛІ.

САН ФРАНСІСКО (Каліфорнія). — У гирлі ріки Овкленд затонув німецький пасажирсько-вантажний корабель „Овкленд", видно внаслідок загадкового вибуху на ньому.

Капітан корабля каже, що справа виглядає йому на саботаж. Вибух поранив 4 особи.

БОРОНЯТЬ ПРАВА ДО СТРАЙКУ.

ВАШИНҐТОН. — Юнія робітників шевських виробів домагається від Найвищого Суду Злучених Держав признання неконституційним закон стейту Мейн, на основі котрого недавно покарано страйкарів шевських фабрик як заговірників.

САМОГУБСТВО ЖУРНАЛІСТА.

НЮ ЙОРК. — З вікна свого мешкання на 2-гім поверсі готелю Абі вискочив тут і вбився на смерть Віктор Вотсон, довголітній редактор Ґерстових часописів. Догадуються, що причиною вчинку був лихий стан здоровля.

ДЮІ ЗАКИДАЄ ЛІМЕНОВІ ПОБОРЮВАННЯ КАМПАНІЇ ЗА ЧЕСНИЙ УРЯД.

НЮ ЙОРК. — У своїй черговій виборчій промові Томас Е. Дюі, кандидат Републиканської Партії на уряд стейтового ґубернатора, закидав своєму контркандидатові Ліменові, що він як ґубернатор шкодив кампанії за очищення стейтового уряду з впливів злочинних елементів.

ЛІМЕН ЗАКИДАЄ ДЮІЄВІ ВИКРИВЛЮВАННЯ КАМПАНІЇ.

НЮ ЙОРК. — Ґубернатор Лімен, кандидат Демократичної Партії на цей самий уряд, називає промови свого протикандидата, Томаса Е. Дюія, що кладуть натиск на питання боротьби проти злочинів, викривленням виборчої кампанії, бо, мовляв, це не є головним питанням цих виборів.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jeresy City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

НА ПОМІЧ КАРПАТСЬКІЙ УКРАЇНІ

Заклик о. Августина Волошина, премієра міністрів Карпатської України, до української іміґрації в Америці заслугує на загальну увагу.

Є це мабуть перший голос Карпатської України до української іміґрації за океаном. До цеї іміґрації відносилися вже українці з Галичини й українці з Великої України й у відповідь на ці заклики в Америці вже є зорґанізована зовсім правильна допомога для українців з тих частин України. Якщо не числити доривочних і принагідних чи особистих закликів, українці з Закарпаття правильно допомоги ще не просили. Цим разом промовляє до нас офіціяльний голос Карпатської України, бо начальник уряду Закарпаття.

Відноситься уряд до нас у преважну хвилю. Вагу цієї справи українській іміґрації навіть зайво тепер представляти, бо ваги хвилини українська іміґрація добре свідома. В історії Карпатської України сталася велика подія, котра вирішить усю її долю. Від неї відібрано поважну частину її території, то того частину важну економічно й політично, бо частину з урожайною землею, з великими містами й з важною залізницею. Забрано до того навіть столицю краю й віддано її в руки віковічного ворога краю, що колись цілими століттями нищив безпощадно наш нарід. Карпатська Україна крівавиться від цих операцій: це так, немовби протято її живчик, немовби їй пробовано відрізати голову.

Але живий нарід не сміє попадати в розпуку. Нарід, що живе, не може допустити думки про можливість смерти. Не дивитися йому назад себе, а перед себе. Не шукати виновників, не карати себе ні чужих, а старатися визискати всі засоби, щоб, не зважаючи на великі втрати, жити й розвиватися. Коли нам забрано врожайні землі, то нам треба дивитися, щоб наш нарід вижив і на невражайній землі. Коли нам забрано важну залізницю, то наш нарід мусить взятися до будови нових залізниць. Як нам забрано столицю, то нам треба поставити осередок уряду, наших громадянських установ, наших видавництв, наших шкіл в іншому місті.

В цей спосіб ми покажемо й собі й усьому світові, що ми живий нарід, що не приймаємо на себе присуду смерти, котрий нам пробує читати наш ворог; що ми живий нарід, що будемо жити й ще колись відвоюємо все втрачене.

Уряд Карпатської України каже виразно, чого потребує від нас Карпатська Україна: матеріяльної помочи! Цю поміч українська іміґрація в Америці мусить тепер дати! І дати її негайно! І дати її всіми своїми силами!

Цього вимагає велика хвиля!

МАЙНО В ЖЕРТВУ УКРАЇНІ

В потрясеннях, сумішці й безладді дій, що внаслідок недавньої звіринної пімсти й хапчивости ріжних народів охопили сьогодні середущу Европу, виринає в породових болях і судорогах завязок української державности. Заледви розійшлася вістка про народини, ще українська родина не мала змоги натішитися новородком, а вже лихі Іроди наставилися на немовлятко, щоб не загрожувало колись їх пануванню.

По молебні, що відбувсь у Святоюрському Соборі у Львові 11 жавтня 1938 р., двигнувся похід української громади вулицями Львова, щоби перед мадярським представництвом заманіфестувати однодушність галичан з молодою державою та протест проти зазіхань тих зевропеїзованих азіятів, що так болючо далися в знаки цілому українському народові в часі світової війни. Можна сказати, що в той ясний осінній вечір від непамятних років перший раз вилягли українці на вулиці Львова в демонстраційному поході. Здається, нескінчена черга самочинно впорядкованих чвірок ішла ясно освітленими найголовнішими вулицями міста з окликами на честь молодої держави, аж доки поліція не зорієнтувалася й похід розігнала. Але в нас не вистане становище поліції; вулична юрба, якій проводять вшехпольські студенти, завжди виявляє в подібних випадках своє нобмежене панування на вулицях Львова. З люти й розпуки, що Закарпатська Україна не хоче прилучитися до Мадярщини, з якою Польща з того приводу не може мати спільної границі, почали бити шиби в українських інституціях. Посипалися скляні таблиці та виставові шиби крамниць Маслосоюзу, Центросоюзу, книгарні Рідної Школи, а у вікна „Просвіти" пустили каменюку з такою силою, що він ушкодив портрет колишнього голови, Федоровича.

Але властиві „геройські" подвиги настали щойно наступного дня, 12. жовтня. У львівських високих школах відбулися віча, що покріпили серця молоді. Вона знов у свою чергу вдунула свою екстазу у вуличну збиранину і спільно пішли вечором добувати (чи добивати? — Скл.) українські встанови. Очевидно, що української міліції нема, тож і крамниць не мож оборонити. Тому потовкли решту виставових шиб і таблиць в українських крамницях, головно Маслосоюзу й Центросоюзу при вул. Косцюшка, Сапіги, Личаківській, Пілсудського, Словацького, Зибликевича, Потоцького, Томіцького, Листопада і в Ринку та у крамниці „Пласту" при вул. Руській. Не важко було повибивати шиби в школах, що їх власником товариство „Рідна Школа", а то: у школі ім. Бориса Грінченка при вул. Городецькій, в дівочій школі ім. Тараса Шевченка при вул. Мохнацького, а попри це в дівочій ґімназії сс. василіянок при вул. Длуґоша, в підприємстві „Бібльос" при вул. Японській та у приватному домі Дмитра Левицького, у Центробанку, в Земельному Банку і ще декуди поменше. Добиралися до забутовань св. Юра, але за залізною брамою пильнувала українська молодь, узброєна камінням та всякими залізними ломами. На академічному вічі кидали оклики, щоб „заржнонць пана Шептицькеґо", бо нібито „його" богослови, що буцімто живуть в Академічному Домі, повибивали шиби в редакції „Слова Народового", часопису, що найгірше троюдить проти українців. Одначе це навіть неправда, що богослови там живуть, а вже якщо хтось повибивав шиби в заслуженій редакції, то певно не богослови. Але всетаки була велика лють на цей „Академічний Дім", що положений за двома високими парканами при вул. Супінського, як Запорозька Січ. За першим парканом на тій самій площі стоїть будинок, власність Рідної Школи. Це будинок одноповерховий, в українському стилі збудований, де приміщена хлопяча школа ім. Т. Шевченка.

Академічного Дому пильнувала тої ночи українська молодь, що там живе, а до неї дійшло до 50 охотників. Коло 9-тої години вечором 12. жовтня надтягнула двотисячна юрба під перший паркан. Затріщало дерево й перший паркан у кількох місцях звалився. Напасники кинулися демолювати рідношкільний будинок, хлопячу школу ім. Шевченка. Знищили так ґрунтовно, що не то одної шиби, але й рам не стало. В нутрі домівки на підлозі, по столах і всюди там, де міг камінь стриматися, повно каміння та цегли. Як ті відломки понищили внутрішнє уладження школи та стіни, можна собі уявити. Але тут стрінула „героїв" немала несподіванка. За парканом ждали на цей похід українці, що такою простою зброєю, як каміння, цегли, чи ще що, розігнали похід. Багатьом польським напасникам дісталися порядні прочуханці, а чотирьох забрали до шпиталю, де вже два померли.

Розбитий похід розбігся малими гуртками й нищив, що по дорозі було українське. Один гурток забіг на вул. Хшановської, щоб демолювати рідношкільний будинок, де приміщена бурса Рідної Школи. Цей будинок припирає задньою стіною до задньої стіни поліційної казарми. Тож заледви юрба встигла вибити дві шиби, поліція почала розганяти. Напасники пожалілися плоліції, що нібито з бурси впав стріл. Отже вбігла до будинку сама поліція й почала робити в бурсі ревізію, що тревала до 3-тьої години рано. В часі тієї ревізії поломили деякі меблі, попсували бурсацькі ліжка, повисипали солому з сінників, попороли бурсацькі подушки, повикидали святочні одіня учнів із шаф та ходили по них, потовкли фотоґрафічний апарат, годинник, повикидали зложені тут книжки книгарні Рідної Школи на сходи та облили якоюсь рідиною. Виховника бурси, бувшого проф. Зубрицького, та пятьох питомців забрали до арешту і щойно по переслуханнях на інтервенцію по якомусь часі випустили. За час ревізії бідні хлопці, зіґнані з ліжок, стояли при відчинених вікнах у холодну ніч лише в біллі й очевидно простуджувалися.

На другий день по тих випадках ходила українська делеґація до влади, де вимагала або охорони або права зложити власну охоронну міліцію. Розуміється, що влада запевнила, що приверне спокій. Але що у прикрому випадку поліція, як звичайно, надійде запізно, то в це ніхто не сумнівається. Покищо пильнують свої собор, забудування св. Юра й Академічний Дім.

Ось такі гаразди в нас. Найгірше потерпіла Рідна Школа. А вже найбільша біда в тому, що настала холодна осінь, вікон нема, будинки треба упорядкувати, а науки не можна перервати. За те, що закарпатські українці не хотять іти під мадарів, то українцям у Львові нищать майно. Але в нас загально не вірять у те, щоб це був відповідний засіб для викликання прихильности.

Львів, 15. жовтня 1938.

X.

МЕМОРІЯЛ „УНДО" ДО ПОЛЬСЬКОДО УРЯДУ В СПРАВІ ЗАКАРПАТТЯ

Президія Українського Національно-демократичного Обєднання (УНДО) внесла до польського уряду на руки премієра міністрів, ґен. Ф. Славой-Складковского, меморіял у справі Закарпаття. Президія УНДО подала меморіял до публікації в ґазетах, але польська цензура меморіял сконфіскувала.

Подаємо цей меморіял, лишаючи самим читачам рішити, що в ньому нелеґальне. Кожний бачить, що меморіял складений у льояльним тоні й не подає ні одного неправдивого факту. І засаду самовизначення, за яку він заявляється, чейже в Польщі можна згадувати.

———o———

Від деякого часу один поважний відділ польської преси, який звичайно підтримує наміри уряду, передовсім міністерства закордонних справ, зайняв у справі Закарпатської України, яку в офіційній чеській термінольоґії називають Підкарпатська Русь, становище, суперечне з ідеєю самовизначення, зате занявся пропаґандою за прилучення Закарпатської України до Мадярщини. До пропаґанди такої концепції заанґажовано, на жаль, і державний пропаґандний апарат, залежний безпосередньо від державних чинників, а саме Польську Телеґрафічну Аґенцію та Польське Радіо.

Закарпатська Україна є одинокою українською етнічною землею, яку прилучено до чужонаціональної держави не внаслідок програної війни, але з власної волі, у здійсненні права самовизначення, яке то право сталося частинно, підставою перебудови Европи по світовій війні. Це сталося на підставі таких актів:

Зїзд делеґатів Національних Рад у Хусті, на Закарпатті, врочисто проклямував 21. січня 1919 р. прилучення Закарпатської України до Західньо-Української Народньої Республики зо столицею у Львові, або до Української Народньої Республики зо столицею в Киеві. Потім унаслідок прогри обох українських Армій три Окружні закарпатсько-українські Національні Ради постановили 8. V. 1919 р. прилучитися до Чехословаччини при заґарантуванні територіяльної автономії спираючися притому на вислід плебісциту еміґрації закарпатських українців у Злучених Державах Америки, проголошений у Скрентоні, Па., 19. XI. 1918 р. Це рішення предложили делеґати Закарпатської України мировій конференції у Парижі, а автономічну клявзулю для Закарпатської України влучено до тексту конституції чехословацької республики.

Чеська влада не додержала добровільно принятих зобовязань щодо територіяльної автономії і вела в Закарпатській Україні політику, яка викликувала найбільші застереження українців на цілому світі. А проте слід обєктивно ствердити, що культурно-національний розвиток українського населення в Закарпатській Україні зробив великий поступ у порівнянні з тим станом, який існував на тій землі в часі її приналежности до Мадярщини, якої національну політику, характеризував закон міністра Апонія з 1907 р., що заборонив існування всяких, навіть початкових шкіл з немадярською мовою навчання. Зазначуємо, що мадяри становлять — згідно зо списом населення з 1930 р. — ледви 6.8% населення Закарпатської України.

Зріст українського національнального руху в Закарпатській Україні допоміг до успішної боротьби з комуністичною аґітацією.

З натиском підкреслюємо, що міжнародня боротьба з комунізмом та її московським осередком є можлива одинодо при позисканні для неї всього українського народу, зокрема його закарпатського відлому.

Тому, що доля поверх 700,000 українців, які живуть у Закарпатській Україні, не може бути байдужна нам, українцям у польській державі, вважаємо нашим правом і нашим обовязком подати Високому Урядові до відома, що ввесь український нарід у Польщі, без огляду на віроісповідні та партійно - політичні ріжниці, з найбільшою прикрістю та огірченням бачить, що польський уряд піддержує концепцію спільної польсько-мадярської границі, суперечної з ідеєю самовизначення народів. Тимчасом ідея самовизначення народів творить моральну підставу для зміни границь Чехословаччини, яку тепер переводять, і саме застосування цеї засади допомогло польському народові до успішної для нього розвязки справи тешинського Шлеська.

З тих мотивів протиставимося всяким концепціям, які заперечують волю і право закарпатських українців одиноко рішати про свою долю, про що маємо шану цим повідомити Високий Уряд.

Президія Українського Національно - демократичного Обєднання (УНДО).

ІНТЕРВЮ УКРАЇНСЬКОГО МІНІСТРА

Міністер Карпатської України, Юліян Ревай, уділив інтервю представникові „Німецького Інформаційного Бюра", в якому розпочав із того, що такий сам правний стан, який виборола собі Словаччина, належиться й Україні та що цей стан визнали й при переговорах у Празі. Карпатська Україна стала частиною федеративної держави. Після устійнення кордонів приступлять поодинокі народи до творення урядів і тоді теж наступить остаточна перебудова конституції.

Ми надіємося, — каже мін. Ревай — що не буде ніяких засадничих противенств інтересів між карпатсько-українським урядом і празьким центральним урядом. Україна очікує, що всі її інтереси центральний уряд буде респектувати. Відносно її права самостійного завідування фінансами не може бути ніякого сумніву. Одне з найважніших питань, які в найближчому часі треба розвязати, є устійнення кордонів з мадярським королівством. Конечно знайти шляхи, — заявив мін. Ревай — які довелиб до порозуміння що пошанувалоб у засадничих зарисах однаково інтереси карпатсько-українського краю, як теж інтереси мадярського королівства. Карпатсько-український уряд стоїть засадничо на становищі, що право самовизначення поодиноких національних ґруп мусить бути повнотою захован. Український уряд не хоче держави національностей, а національну державу, й уповні задоволить мадярські домагання, наскільки вони слушні. Але він надіється на те, що і мадярський уряд піде теж настільки назустріч, що буде рахуватися з особливо важким ґеоґрафічним положенням і випливаючими звідтіля комунікаційними відносинами.

Відносини між українським і німецьким населенням, що все були сердечні, будуть особливо попирані й український уряд візьме під увагу всі домагання, які висуне німецька меншина на Закарпатті. Відносини до мадярської меншини, яка можливо останеться в краю, будуть спиратися на принципі національної самобутности й відповідатимуть правному станові, який дістануть українські меншини в Мадярщині.

Як особливо пекучі завдання карпатсько - українського уряду назвав мін. Ревай переведення аґрарної реформи, започаткування індустріялізації, напр. використання обильних земних багатств заведення полонинської господарки на німецький зразок і увільнення населення від лихви й від жидівських (у більшості) лихварів.

Інтервю міністра Ревая принесла 10. жовтня вся німецька преса.

Карель Чапек.

КИЛИМ ІЗ ПТАХАМИ

(5)

Господи Боже, там мусіло лишитися відтисків пальців доктора Вітасека, нашого визначного спеціяліста недуг сечевих доріг! Коли я подумав, що вже буде північ, була щойно десята година. Я хотів із моїм вломом зачати опівночі, одначе вже в одинацятій годині я не міг видержати, тому й пішов красти. Ви не повірили би, який тарахкіт вчинить чоловік, коли хоче посуватися напотемки. Та той дім спав здорово. Вкінці я був біля того вікна та взявся із страшним скрипотом різати скло. В середині почувся притишений гавкіт. Боженьку, вона там є, ця Аміна!

— Аміно, — шептав я — ти потворо, будеш тихо? Я йду пошкробати тебе по плечах. — Та воно, знаєте, на помацьки страшенно тяжко потрапити діямантом у тую риску, яку ви зробили передше. Так то я тим діямантом їздив по тій шибі сюди й туди, аж вкінці трохи більше притиснув і ціла шиба з лоскотом трісла. Так, тепер збіжаться люди, сказав я собі, тай дивлюся, де я сховавсяб. Одначе якось нічого. То я, вже з якимсь дивним спокоєм намацав дальші шиби та відчинив вікно. В середині Аміна хвилинами лише так на пів рота й відчіпного загавкала, щоби показати, що виконує свій обовязок. Я вліз крізь вікно тай кинувся до тієї осоружної собаки. Аміно, шепчу їй благально, деж твої плечі? Дивися, дорогенька, пан твій прийшов — ти, потворо, це любиш, що? — Аміна з приємности звивалася, наскільки, самособою, живий мішок може звинутися, а я їй приязно повідаю: Так, а тепер пусти! — і я хотів із під неї витягнути той дорогоцінний килим. Тепер Аміна певно сказала собі, що тут іде про її майно та давай гавкати. То не було гавкання, то був рев. Ісусе Христе, Аміно, — приговорюю до неї, — будь тихіше, ти звірюко! Чекай, я тобі застелю щось ліпше! — І шарп! Стягнув зо стіни поганий блискучий „кірман', який пані Северинова вважала за найвартніший у своїй крамниці. — Дивися, Аміно, — шепчу, — на цьому буде тобі ще ліпше! — Аміна гляділа на мене цікаво. Та ледви я простягнув руку за її килимом, вона давай знову брехати. Я гадав, що то напевно буде чути аж у Кобилисах. Тому я цю потвору знову довів до екстази, так дуже приємно пошкробав її та взяв на руки. Колиж я лише сягнув по білий унікат із птахами, загаркотіла астматично та стала брехати. Ради Бога, ти звірюко, сказав я зломаний, я мушу вбити тебе!

Тепер послухайте, я того сам не розумію. Я дивився на цю огидливу, товсту, погану колоду з тією найдикішою ненавистю яку, колинебудь відчував, одначе таки не міг убити тієї потвори. Я мав добрий ніж, я був підперезаний ремінем, я міг її підрізати та вдушити, одначе я не мав серця до того. Я сидів біля неї на цьому божеському килимі та шкробав її за вухами. Ти бабію шептав я до себе, всього один або два удари тай буде по всьому. Ти оперував стільки людей та бачив стільки вмираючих у жаху й болю. **Чомуж би ти не вбив собаки?** Я вам скреготів зубами, щоби собі додати відваги, одначе не міг. І тут я розплакався — гадаю, що то було зо стиду. А тут ця Аміна заскомліла та полизала мене по лиці.

— Ти нужденна, свиняча, нікчемна падлино, — пробурмотів я і поклепав її по тім вилисілім хребті та виліз крізь вікно на подвіря. Це вже була невдача й відступ. Потім хотів я вискочити на цю комірку та дістатися по крівлі на друге подвіря і готелем надвір. Одначе я вам не мав ні грішечки сили, бо ця крівля була вище, ніж мені перше здавалося. Словом, я не видістався на неї. Тому я знову поліз на ті сходи коло пивниці та стояв там до ранку, на пів мертвий із змучення. Я, дурень міг собі спати на тих килимах, одначе це мені не прийшло до голови. Рано я чув, як сторож відчиняв двері. Хвилинку я підіждав, а потім простісенько пустився надвір. У брамі стояв сторож. Колиж побачив, що з коридора виходить чужий чоловік, так збентежився, що й забув зчинити гамір.

За кілька днів я навідався до пані Северинової. У вікні вже є крати, а на святому взорі килима, самособою, розвалилася та осоружна собача ропуха. Колиж мене побачила, завертіла врадувано тією товстою кишкою, що в інших собак називається хвіст. Пане, озвалася до мене розрадувана пані Северинова, це наша золота Аміна, наш скарб, наш доргенький песик. Знаєте, що до нас якосьтут вломився крізь вікно злодій та що його наша Аміна відстрашила? Пане, я її не дала би за ніщо в світі, — заявила гордо. Одначе вас любить, пане. Вона зараз пізнає чесну людину, правда Аміно?

Так то й усе. Той унікат-килим із птахами, лежить там до нині — це, гадаю, одна з найдорогоцінніших тапітерій у світі. І до нині на ній вилігується щаслива, осоружна, паршива, смердяча Аміна. Я гадаю, що колись задушиться від сала, тоді я знову попробую. Одначе насамперед мушу навчитися, як перепиловується залізні крати.

(Переклав М. Н. Із збірки „Povidky z druhe kapsy").

(Кінець).

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ.

З ДНЯ

ТУТЕШНІ ВИБОРИ.

Треба на хвилину забути про те, що діється в Европі, і присвятити дрібку уваги тутешнім справам, а саме надходячим виборам. А треба це зробити вже хочби тому, що дехто зпоміж нашої української суспільности відноситься досить пристрасно до того, чи ми маємо піддержувати Демократичну Партію, чи Републиканську. Це питання вже в останніх президентських виборах осягнуло було такий високий ступінь гарячки, що деяких наших громадян, які сміли виголосити через радіо промови за републиканського кандидата, деякі наші люди, а то й цілі ґрупи, малощо не поставили поза дужки суспільности.

ДЕМОКРАТИЧНА СИСТЕМА.

При таких нагодах треба ще раз пригадати, що навіть колиб якась політична партія була дуже добра, то щоб демократична система могла існувати, потрібно ще якоїсь другої партії яка врядигоди висказалаб критику на політику правлячої партії; а також яка булаб усе напоготові перебрати владу, коли перша партія зробила якусь засадничу помилку. Бо колиб такої другої партії не було, то правляча партія, навіть колиб зпочатку була дуже добра, то, знаючи, що вона не має суперника, не має опозиції та конкурента, ступнево затрачувалаб свої добрі прикмети й остаточно зледащілаб зовсім.

Маючи на увазі ті факти, доказані досвідом довгої історії, всяка демократична система передбачає щонайменше дві політичні партії. Вона не виключає також більше, але дві є найменше число.

І МИ МУСИМО ЦЬОГО ПРИДЕРЖУВАТИСЯ.

Коли ми хочемо бути добрими демократами, то мусимо також признати цю засаду демократичної системи і мусимо вирозуміло дивитись на тих людей, які належать до якоїсь іншої партії, ніж та, до якої ми належимо. Колиж будемо лаяти останніми словами тих людей, що, наприклад, належать до Републиканської Партії і піддержують її кандидатів, то тим ми дамо яскравий доказ нашої політичної невироблености, а навіть доказ політичного нерозуму. Бо чи подобається це нам, чи ні, то всеж Републиканська Партія в Америці це стара партія, яка була далеко довше при владі, ніж Демократична. Не треба цілком виключати можливости, що вона до влади може прийти знов. А що тоді буде з нами? Де ми тоді будемо? Хто буде нас заступати в тій Партії?

Чи це розумніше, супроти цього, лишити волю українській суспільности, щоб вона, на основі часописів і того, що робить уряд, сама виробила собі погляд, куди належати? Коли котрась частина хоче належати до Републиканської Партії, то тим краще, бо через те ми будемо заступлені по обох боках.

ЩЕ ІНШІ ПРИЧИНИ.

Потреба ділится на два табори нині виринає ще пекучіше, ніж давніше. Бо ми бачимо, що нині навіть американське політичне життя так поділене поперек партій, що вже ніхто не визнається, хто до кого належить. Фактично нині рішають не партії, але особи.

Ми бачимо, що президент Рузвелт у багатьох випадках виголошує промови, проти таких старих демократів, які від десяток літ належали до Демократичної Партії. В інших випадках піддержує републиканців. Те саме роблять демократичні провідники у відношенні до Рузвелта, поборюючи його. Ми знаємо, наприклад, що републиканець Ля Ґвардія, нюйорський посадник, цілий час піддержував президента, а президент піддержував його. Знаємо також, що старий демократ Альфред Смит виступав проти президента, а піддержував републиканського кандидата. Знаємо також, що в останніх часах багато нюйорських демократичних часописів заявились проти демократичного сенатора Ваґнера, а піддержують републиканських сенаторів. Знаємо також, що деякі демократичні часописи, а навіть демократичні кола, піддержують републиканського кандидата Томаса Дюія, а виступають проти демократичного Лімена.

Отож супроти цеї саламахи як можна дорікати, що один належить до Републиканської Партії, а другий до Демократичної? Нині, як виглядає, особистий характер кандидата більше рішає, ніж його приналежність до котроїнебудь партії.

ТОМУ ЗАЛИШІМ ЗНЕВАГИ Й НАПАДИ.

А супроти цього залишім напади на таких наших людей, що належать до якоїсь противної партії. Не називаймо їх „хрунями", „запроданцями", що „за миску сочевиці продають свою совість".

Певно, що в нашій суспільности можуть бути і справжні запроданці та справжні торговці своїми переконаннями. Та їх треба добре прослідкувати і не звертати гніву проти чесних людей. Бо коли ми не будемо вміти як слід розріжняти чесного чоловіка від справжнього „хруня" і їх обох будемо змішувати разом, то тим дамо доказ, що в нас бракує не лише політичного виробленя, але й особистої культури.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА.

Наша участь у місцевій політиці.

В нашій прибраній батьківщині участь у політичному житті є обовязком кожного громадянина. Тут нарід, що не має своєї політичної орґанізації, вважається назадницьким, таким, що не йде з духом часу. Тому і нам, американським громадянам українського роду, треба працювати в тім напрямі, щоб наш нарід зайняв належне місце побіч інших народних ґруп у Злучених Державах.

Признання нашої „Української Політичної Організації стейту Пенсилванія" Републиканською Партією цьогож стейту 3. жовтня ц. р. в місті Гарисбургу є переломовим у нашому політичному житті. Відтепер ми є рівні з рівними і маємо правосильну орґанізацію, яка заступає наші інтереси в стейті Пенсилванія. Заслуга це нашого стейтового провідника, майора Михайла Дармограя, що вложив у цю справу багато конструктивної праці. Він зорґанізував 20 повітів стейту Пенсилванія та іменував орґанізаторів і представників повітових комітетів так, що цілий стейт є обнятий тепер Українською Републиканською Орґанізацією.

Ця орґанізація представляється тепер ось як:

Головою Української Дивізії Стейтового Републиканського Комітету, як сказано, є майор Дармограй, а його заступниками на: на північно-східню частину стейту — адвокат Андрій Завойський з Вилксбері, на південно - західню — Михайло Довбенко з Філядельфії, а на західню — Едвард Животко з Імперіял.

Орґанізаторами і головами комітетів по повітах є: Михайло Волос — на повіт Аллеґени; Михайло Барна — Армстронґ; Юлій Монастирський — Бівер; М. Келлар — Ботлер; Микола Бабяк — Камбрія; Чарлз Русин — Бокс; Іван Гайґель — Честер; Михайло Єдинак (мол.) — Делавар; Ф. Мариновський — Ірі; Микола Маланяк — Фаєт; Михайло Борик — Лакавана; Андрій Завойський — Лузерн; Волтер Глова — Нортомберленд; Михайло Крайник — Нортгемптон; д-р В. Галан — Філядельфія; Іван Ліч — Скулкіл; М. Копчак — Венанґо; пані О. Ключанович Вашинґтон; Іван Дураш — Вестмореленд; Михайло Мощак — Лоренс.

Майор Дармограй, як головний орґанізатор і голова, обїхав чимало місцевостей, переводячи місцеві орґанізації та нараджуючися з місцевими комітетами. Осьтак був на мітинґах і нарадах у Вилксбері, Скрентоні, Бристолю, Нортгемптоні, Питсбурґу, Аліквіпі, Фініксвилі, Олифанті, Аллентавні, Бріджпорті, Патсвілі і т. д.

Як бачимо, орґанізаційна праця майора Дармограя викажеться гарним успіхом. Предсідники комітетів у своїх звідомленнях одушевляються загальним, щирим попертям нашої орґанізації з боку виборців українців, у тій надії, що через признання нас Републиканською Партією ми, українці, починаємо доходити до якогось значіння у стейті Пенсилвенія.

Тому всі українці повинні поперти заходи майора Дармограя і переведеної ним Української Стейтової Орґанізації, а узгляднення українських домагань Републиканською Партією залежить від висліду виборів. Виявім солідарність при цих виборах, а це піднесе наше значіння в цім стейті.

Виборець.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВІ

КОГОЗ, Н. Й.

На народні цілі.

Союз Українок у Когозі переслав через Обєднання $35 на такі народні цілі: $25 на оборону Закарпаття, $5 на „Просвіту" і $5 на Рідну Школу.

Ольга Коник, секр.

ЮТИКА, Н. Й.

З весілля на інвалідів.

Дня 24. вересня ц. р. Володимир Кравецький вінчався з панною Анною Добрович в українській церкві св. Петра і Павла. В часі весільного обіду гості виголошували короткі промови і згадували про події на українських землях. Притім переведено збірку на українських інвалідів, що принесла $6. Збіркою занявся М. Дяк. Гроші переслано через Обєднання на призначену ціль.

Микола Дяк.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

На інвалідів.

Відомий український безнесмен у Ню Йорку, п. Плятон Стасюк, який при кожній нагоді не забуває про українські народні потреби і складає поважніші суми від себе на народні цілі, і тепер, з нагоди 20-літнього ювилею існування його мясарського підприємства, переслав від себе через Обєднання $25 на українських інвалідів.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

З хрестин на визвольну боротьбу.

В гром. Івана Готри відбулися минулого місяця хрестини. Приявні перевели між собою з тої нагоди малу збірку, яка принесла $8. Зложили: І. Готра $2, П. Приступа $1, С. Мельник $5. Гроші переслано через Обєднання на призначену ціль.

С. Мельник.

ПЕРТ АМБОЙ, Н. ДЖ.

На визвольну боротьбу.

Підчас панахиди за бл. п. полк. Коновальця в укр. гр.-кат. церкві Успення Пресв. Діви Марії переведе збірку, яка принесла $10. Гроші вислано через Обєднання на визвольну боротьбу.

РАДІОВІ ПРОГРАМИ

УКРАЇНСЬКА ПРОГРАМА В АЛЕНТАВН, ПА.

НА RADIO ALLENTOWN STATION **WCBA—WSAN** ВИГОЛОСИТЬ ПОЛІТИЧНУ ПРОМОВУ З РАМЕНИ DEMOCRATIC STATE COMMITTEE п. **ІВАН ЗАЗВОРСЬКИЙ В НЕДІЛЮ, 6. ЛИСТОПАДУ В 3. ГОДИНІ ПОПОЛУДНІ.** 258

ТАРЗАН СМІЛИВИЙ. (50)

Коли Джеф опинився надворі, йому блисла до голови гадка, чи часом Кагундо його не хоче зрадити і тому так легко згодився на його плян. Це є прокляття всякого зрадника і фальшивця, що йому здається, що так, як він зраджує інших, хтось інший хоче зрадити його. Та скоро він переконався, що все гаразд, що сторожі далі вдають, наче вони сплять.

Звертаючись до Боба і Брукса, він сказав їм пошепки: „Ви старайтеся слідкувати за нами в певнім віддаленні, бо коли ми всі гуртом будемо продиратися через село, то нас скорше запримітять". Ця заввага здавалася така ясна, що Боб і Брукс згодилися на це без найменшого підозріння. Тепер усі вони почали продиратися до брам.

Джеф підкрався до брами і з вдоволенням побачив, що сторожі добре грають свою ролю: вони поспускали голови і вдавали, що сплять. Джеф тихцем почав відчиняти браму. Марія здушила віддих, щоб не розбудити сторожів. Та хоч кілька разів брама заскрипіла, то сторожі далі „спали". Вкінці їм обом удалося видістатись поза браму.

Вони поринули в пітьму ночі і там зупинились, очікуючи Боба і Брукса. Та нагло вони почули в оселі великий крик і метушню. Серце Марії перестало битись. А Джеф з удаваним сумом заговорив: „Видно, їх обох зловили". Та всередині він дуже тішився, що його плян так знаменито вдавався. Тепер ішло йому про те, щоб схопити Тарзана і дістати дорогі камені.